

O SOCIÁLNEJ AKTIVITE OSOBNOSTI V PODMIENKACH BUDOVANIA ROZVINUTÉHO SOCIALIZMU

V. I. KUCENKO a kol.: Sociálna aktivita ľičnosti v uslovijach rozvitoho socializma. Kijev, 1983, 342 s.

Otázky týkajúce sa človeka, jeho podstaty, aktivít, bytia v materiálnom i duchovnom rozmere patria nesporne k večným problémom filozofického uvažovania o človeku.

Odpoveď na túto iba zdanlivo jednoduchú otázku — aké sú aktivity človeka, v čom spočíva aktívny postoj človeka — dáva kolektívna práca *Sociálna aktivita ľičnosti v uslovijach rozvitoho socializma*, ktorá sa dostáva do rúk filozofickej čitateľskej verejnosti.

Autori práce jednoznačne akceptujú skutočnosť, že historická skúsenosť reálneho socializmu dokazuje, že rozvoj sociálnej aktivity človeka v týchto podmienkach, formovanie pozitívnych aktívnych postojov každej osobnosti je úloha viac ako náročná a zložitá, než jej nastolenie.

V danej súvislosti je možné súhlasiť s názorom, formulovaným hneď v úvodných pasážach práce, že „... výskum osobnosti z pozícií historického materializmu je potrebné realizovať prostredníctvom takých kľúčových a nosných pojmov, pomocou ktorých by bolo možné objasniť vzájomne dialektickú, diferencovanú a vnútorne protirečivú jednotu, vzájomný vplyv a podmienenosť elementov systému, osobnosť a spoločnosť, ako aj základné, metodologicky podstatné určenosť všeobecnosociologickej teórie osobnosti“. (s. 8)

Za takúto základnú určenosť autori práce pokladajú pojem *životného postoja*, nakoľko práve on adekvátne odráža moment determinácie osobnosti sociálnymi cieľmi, ako aj celkovú sociálnu aktivitu. Z uvedeného je zjavné, že sa jedná o zložitý a mnohorozmerný fenomén. Z toho dôvodu pojem

životný postoj osobnosti si vyžaduje komplexný, interdisciplinárny prístup, zjednotený na báze marxisticko-leninskej filozofie, skúmajúc jeho sociologický, etický, politický a sociálno-psychologický rozmer.

Súhlasne s autormi práce možno konštatovať, že základným východiskovým metodologickým princípom skúmania aktívneho životného postoja je marxistické učenie o sociálnej podstate človeka, či lepšie o ľudskej podstate (s. 8), ktorá bola explicitne vyjadrená K. Marxom v 6. Tézze o Feuerbachovi — „... *ľudská podstata* nie je nijaké abstraktum imanentné jednotlivému indivíduu; vo svojej skutočnosti je to *súhrn spoločenských vzťahov*“ (K. Marx) (podč. A. K.). Vyššie uvedené vymedzenie ľudskej podstaty, ako sa správne konštatuje v práci, umožňuje vymedziť základné sociálne determinanty, podmieňujúce proces formovania a realizácie životných postojov osobnosti, pričom dominantnú úlohu v uvedenom procese zohrávajú výrobné vzťahy (s. 9—35).

Z daného potom ľahko možno logicky a neformálne odvodiť celkovú orientáciu osobnosti, ktorá je v podmienkach budovania rozvinutého socializmu podmienená spoločenskými záujmami, potrebami osobnosti, cieľmi, ideálmi, želaniami, hodnotovou orientáciou.

Vyjadrujeme preto súhlas s názorom autorov, že nezastupiteľné miesto v procese formovania aktívneho životného postoja zastáva celková svetonázorová orientácia, nakoľko formovanie osobnosti nového typu, jeho aktivít „znamená predovšetkým tvorbu a osvojenie si komunistického svetového názoru, ideovej orientácie, mo-

rálnych hodnôt a noriem“ (s. 11).

V ďalších častiach práce autori analyzujú aktívny životný postoj, jeho podstatu, obsah, rozmery, charakteristiku základných osobnostných čŕt človeka socialistického typu a zhodne konštatujú, že práve táto analýza umožňuje pochopiť skutočnosť, že podstatu životného postoja osobnosti nie je možné vyvodiť iba zo samotnej osobnosti, ale že „... je nevyhnutné objasniť, v akých podmienkach osobnosť žije a koná; inými slovami, osobnosť a jej životný postoj je determinovaný sociálnym prostredím, chápaným v širokom zmysle tohto slova ako spoločensko-ekonomická formácia a v užšom slova zmysle ako individuálne podmienky životnej činnosti človeka, t. j. mikroprostredie“ (s. 27).

Znamená to toľko, že podstata životného postoja je podmienená objektívnymi faktormi, spoločenskými vzťahmi, že osobnosť, jej činnosť, konanie a životné postoje sú sociálne determinované a majú sociálnu kvalitu. V týchto súvislostiach aktívny životný postoj osobnosti predstavuje komplexný odraz tých zložitých vnútorných protirečivých sociálnych vzťahov, do ktorých človek v každodennom živote vstupuje.

Množstvo zaujímavých a podnetných myšlienok je vyslovených v súvislosti s analýzou nového typu socialistického človeka, jeho konania,

záujmov, cieľov, potrieb, presvedčenií a ideálov (s. 36—77). Autori monografie sa nevyhýbajú riešeniu ani takých aktuálnych otázok, akými sú otázky slobody a zodpovednosti osobnosti, pracovnej tvorivej aktivity, politickej a morálnej aktivity, ktoré v závere práce vyúsťujú do marxisticko-leninskej kritiky buržoázných koncepcií sociálnej aktivity osobnosti a jej životného postoja (s. 312—341).

Táto dôsledná marxistická analýza buržoázných teoreticko-metodologických prístupov k analýze človeka a jeho životného postoja, sociálnych aktivít je obsiahnutá v kritike „inštrumentálneho aktivizmu“ amerického sociológa T. Parsonsa, ktorého aktivizmus je zameraný na dosiahnutie výlučne „úspechu“, zavrhuje pritom dialektickomaterialistické chápanie vzájomného vzťahu osobnosti a spoločnosti, v ktorom určujúci rozmer osobnosti je odvodený od sociálnych výrobných vzťahov (s. 317).

Jasný a zrozumiteľný štýl, vecná argumentácia z pozícií teórie a metódy marxisticko-leninskej filozofie, hodnotu práce iba umocňujú.

Prácu odporúčame do pozornosti nielen filozofickej verejnosti, ale i tým čitateľom, pre ktorých filozofické otázky človeka i budúcnosť človeka nie je ľahostajná.

Anna Klimeková

NA POMOC UČITEĽOM MARXISTICKO-LENINSKEJ ETIKY

S. F. ANISIMOV a kol.: Metodika prepodavanja etiki v vysšej škole. (Metodika výuky etiky na vysokej škole). Vysšaja škola, Moskva 1980, 144 s.

Na sovietskom knižnom trhu sa objavila metodická príručka S. F. Anisimova a kol. Metodika výuky etiky na vysokej škole. Cieľom metodickej príručky z etiky je zvýšenie kvality výuky tejto vedeckej disciplíny. Hlavný dôraz sa v tejto príručke kladie

na etické vzdelávanie a mravnú výchovu študujúcej mládeže na vysokých školách. Práve vysoké školy zohrávajú rozhodujúcu úlohu pri formovaní vedeckého marxisticko-leninského svetozhľadového prístupu, práve na vysokej škole sa vytvára systém duchovno-mravných hod-